

Talvilintujen laskenta Suomessa 1980—81

LASSE SAMMALISTO

SAMMALISTO, L. 1981: *Talvilintujen laskenta Suomessa 1980—81* (Census of the Finnish winter birds in 1980—81). — *Ornis Fennica* 58:167—174.

The Finnish winter bird census continues without a break, thanks to the indefatigable efforts of the volunteers participating in it. It is especially gratifying that the routes have doubled within a few years in the northern half of the country. As an example of the tenacity of the volunteers, it may be mentioned that a census-taker in Inari (69th northern parallel) completed his 15-km-long route on New Year's Eve, notwithstanding a total lack of birds!

In common birds, no appreciable changes took place from the previous year, except in *Aegithalos caudatus*, which suffered another catastrophic decline, not long since the previous one, which was caused by excessive numbers and consequent mass eruption in 1977.

The berry-feeding species (*Turdus pilaris*, *Bombycilla garrulus* and *Pinicola enucleator*) were, exceptionally, almost entirely confined to the northern half of the country up to January. It is seldom that the two first-mentioned species have been so rare in the southern half of Finland as they were then.

During the last 20 years, *Parus caeruleus* and *Carduelis chloris* have continually increased, and *Tetrao urogallus* and *Corvus monedula* have decreased. In most species, such as *Corvus corone cornix*, there is no obvious trend. For many species the numbers are too low to allow any conclusions about their possible fluctuations. However, some of these (*Glaucidium passerinum*, *Dendrocopos minor*, *Picoides tridactylus* and *Lanius excubitor*) are sufficiently numerous to be dealt with by combining the data of several successive years.

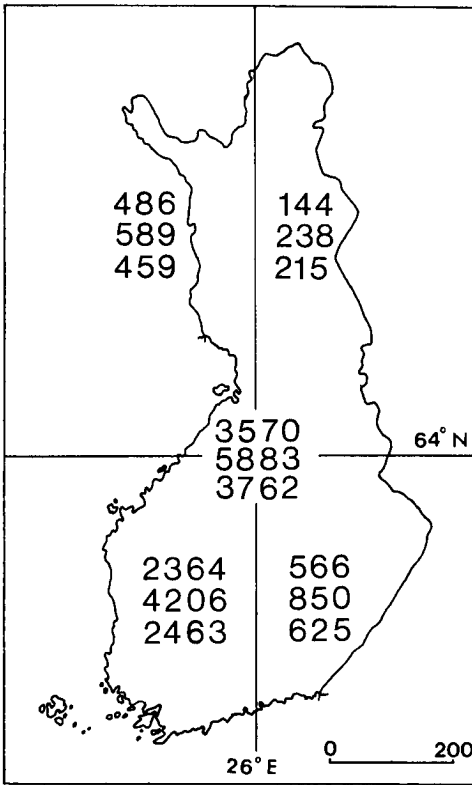
The most remarkable feature of the winter was the amazing numbers of *Strix nebulosa* recorded all over the country. So many sightings, especially on the southern coast, are not made in every decade.

Lasse Sammalisto, Zoological Museum, University of Helsinki, P. Rautatiekatu 13, SF-00100 Helsinki 10, Finland

Talvilintulaskennat sujuivat entiseen tapaan. Tosin vuodenvaihteen laskennan (joululaskennan) reittikilometrit ovat jo useana vuonna jääneet 6 000 km:n paikkeille, kun niitä parhaimmillaan (1972—74) oli lähes 1 000 km enemmän. Vastineeksi reitit ovat Lapissa enentyneet kaksinkertaisesti, mikä mielestäni enemmän kuin korvaa kokonaismäärän vähenemisen. Syksyn ja uusinnan reittikilometrit pysyttelivät vakaasti 4 000 km:n paikkeilla.

Kuvasta I puuttuvat tulosten laskennan (toukokuun lopulla) jälkeen tulleiden lomakkeiden kilometrit, joita lienee puolisen prosenttia lopullisesta määrästä. Joitakin harvoja lomakkeita saattaa vielä piillä laskijoiden pöytälaatikoissakin.

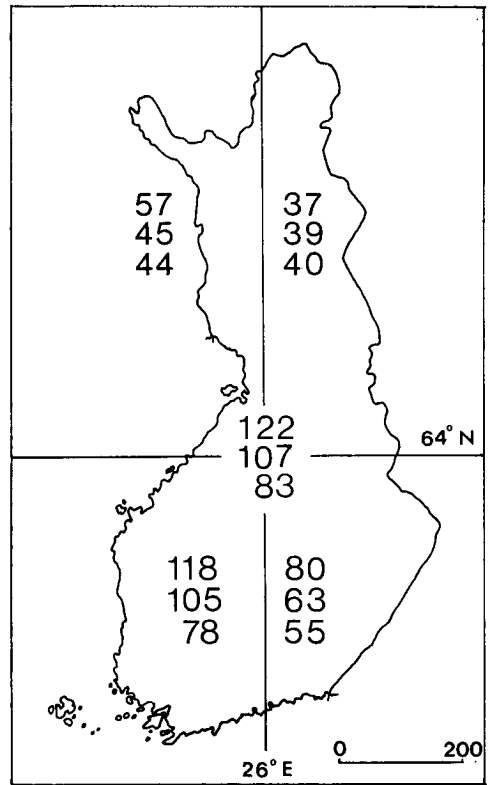
Talvilintulaskentojen ensisijaisena tarkoituksena on seurata maassamme joko kokonaan tai osittain talvehtivien lajien kannanvaihteluita. Koska laskentasaralla ei sivusuunnassa ole taka-

KUVA 1. Talven 1980—81 laskentojen reittikilometrit koko maassa (keskellä) ja maan neljänneksissä. Ylin luku koskee syys-, keskimäinen joului- ja alin uusintalaskentaa.

FIG 1. Length of census routes in km. In each area, top: November, middle: Christmas, bottom: March. Centre: totals for the whole country.

rajaa, ei lajien runsaussuhteita tosin saada laskennan avulla selville: havaitseehan esim. palokärjen paljon kauempaa kuin hippiaisen. Kannanvaihtelutietojen lisäksi saadaan arvokasta aineistoa satunnaisemmista lajeista sekä monista lintumaailman ilmiöistä. Harvalukuisten lajien osalta seuranta ei tilastollisista syistä ole yhtä tarkkaa kuin runsaslukuisten. Tässä suhteessa tilannekin muuttuu ajan

KUVA 2. Lajimäärät. Järjestely kuten kuvassa 1.

FIG 2. Number of species, arranged as in Fig. 1.

myötä: esim. v. 1960 metso oli melko runsaslukuinen laji, mutta nykyään niin harvalukuinen, että talvilaskenta ottaa sen melko huonosti.

Metson perin vaatimaton edellistalven huippu jatkui: se oli kuitenkin jo kolmannen kerran peräkkäin edellistä alempi. Metsosta enemmän edempänä. Peltopyyn kanta kaksinkertaistui ilahduttavasti edellistalvesta. Teeren huippu, joka edellistalvena oli melko korkea, jatkui kolmanneksella vaimentuneena. Kanta oli tiheimmillään Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla sekä Pohjois-Karjalassa, kuten 1979—80.

Käpytikän 20 vuoden keskiarvo 1.52

ylittyi ensimmäistä kertaa sitten talven 1976—77. Huiput näyttävät seuraavan toisiaan melko tasaisin väliajoin:

1962—63 1.4	1967—68 2.9	1972—73 3.2
1976—77 2.4	1980—81 2.5	

Huippupalvet erottuvat hyvin selkeästi muista, vaikka 1962—63 huippu jäi jopa pitkäaikaista keskiarvoa alemmaksi. Korkeinta huippua edelsi voimakas vaellus vuoden 1972 syksyllä (Hildén 1974).

Pikkutikan vähenemiseen kiinnitin huomiota jo edellisessä katsauksessa (Sammalisto 1980), eikä tilanne ole kohentunut: joululaskennassa 12 yksilöä, edellistalvena 10. Muutamia valkoselkätikkoja riittää laskentareiteille edelleenkin (taul. 2), enkä voi uskoa että lajia pesisi maassamme vain 20—40 paria, jonkalaisia arvioita olen nähnyt esitettävän, en siitäkään huolimatta että lajia ehkä suoranaisesti etsitään reitin varrelle. Onhan lintuharrastajia melko vähän laajalla, valkoselkätikalle epäilemättä kiitollisella alueella Päijänteen koko itärannalta hamaan Varkauteen, Mikkeliin ja Lappeenrantaan. Silti ei lajin uhanalaisuudesta ole tietenkään epäilystä.

Parista varislinnusta edempänä, samoin sinitiaisesta, jolla menee todella hyvin. Muillakin tiAISilla menee varsin hyvin, paitsi pyrstötiAISella, mutta sehän ei nimestään huolimatta olekaan mikään 'oikea' tiainen. Syksyn 1977 suurvaellus tyhjensi maan pyrstötiAISista melko tarkoin, ja kun pesintä kesällä 1978 onnistui ilmeisesti huonosti, tavattiin uusintalaskennassa 1978—79 vain 15 yksilöä (Sammalisto 1979). Kanta toipui seuraavaan talvikauteen hieman (Sammalisto 1980), mutta siten seurasi edellisen veroinen romahdus: nyt uusinnassa 10 yksilöä. Kanta

ei aallonpohjastaan toipune ilman täydennystä idästä.

Käpylintuja oli pitkäaikaisen keskiarvon verran. Painopiste oli tällä kertaa poikkeuksellisesti luoteessa, kun se yleensä on idässä. Lajien runsaussuhteet näyttävät poikkeavan entisistä (ks. Sammalisto 1980):

<i>Lox. cur.</i> 1.9	<i>Lox. sp.</i> 1	<i>Lox. pyt.</i> 0.09	<i>Lox. leu.</i> 0.01
-------------------------	----------------------	--------------------------	--------------------------

Poikkeama johtuu kuitenkin vain siitä, että indeksinä on käytetty määrittämättömien käpylintujen määrää (*Loxia* sp. = 1): sen osuus oli selvästi suurempi kuin ennen. Onko tultu entistä epävarmemmiksi (kriittisemmiksi) omaan lajintuntemukseen nähden?

Etelässä, varsinkin lounaassa retkeilevät saattoivat ihmetellä, missä marjalinnut? Vastaus: pohjoisessa, missä ne viipyivätkin vuodenvaihteeseen, kunnes vasta uusinnassa ilmaantui rippeitä, varmaankin pohjoisesta paenneita etelämmäksi (taul. 1). Ennenkin on pohjoisessa oleillut marjalintuja pitkälle tammikuuhun asti, mutta harvoin on etelä samalla ollut näin tyhjä.

Talven sykähdyttävä erikoisuus oli lapinpöllön joukkoesiintyminen. Monet etelän lintumiehet näkivät lajin ensimmäisen, jotkut ehkä viimeisenkin kerran elämässään, siksi harvinainen tällainen tapaus on. Vuodenvaihteen vaiheilla alkanut siirtyminen etelään ulottui rannikolle saakka. Pelkästään Helsingin lähistöllä, puolensadan kilometrin säteellä kaupungin keskustasta, oleili lopputalvesta parikymmentä kehänaamaa, Porvoon seudulla vieläkin enemmän. Koska oletan, että valtakunnallinen selvitys 'lapinpöllövuodesta 1980' ennen pitkää tehdään, lienee aiheetta jäädä sitä odottamaan. Laajalle selvitykselle talvilaskenta-aineistosta voi, sen vähäisyyden takia, tulla korkeintaan sivustatukea.

TAULUKKO 1. Yleisten lajien määrät/10 reitti-km. Järjestely kuten kuvissa 1 ja 2. Merkit: + = 0.05 tai vähemmän, — = ei tavattu.

TABLE 1. Numbers (ind./10 route km) of common winter birds, arranged as in Figs. 1 and 2. Symbols: + = 0.05 or less, — = no observation.

<i>Acc gen</i>			<i>Acc nis</i>			<i>Tet uro</i>			<i>Lyr tet</i>			<i>Lag lag</i>		
0.1		0.1	0.1		—	0.2		0.1	2.2		4.2	0.7		0.6
0.1		+	0.1		—	0.1		0.3	3.3		7.8	0.5		2.4
0.1	0.2	0.1	+	0.2	—	+	0.3	0.6	1.3	7.0	10	0.4	0.2	3.1
	0.1			0.2			0.2			5.6			0.4	
	0.1			0.1			0.2			3.3		+	0.3	0.1
0.2		0.1	0.2		0.1	0.3		0.2	8.7		4.7	0.1		0.1
0.1		0.1	0.2		0.2	0.3		0.1	5.3		8.1	0.1		0.1
0.1		0.1	0.2		0.1	0.2		0.1	3.2		2.9			
<i>Bon bon</i>			<i>Per per</i>			<i>Pha col</i>			<i>Pin can</i>			<i>Dry mar</i>		
0.8		0.7	0.7		—	—		—	—		—	0.3		0.1
0.3		0.6	1.1		—	+		+	—		—	0.1		—
0.2	0.8	0.2	0.2	0.8	—	—	2.2	0.1	—	0.1	—	0.1	0.4	0.1
	0.4			1.0			1.6			+			0.2	
0.8	0.3	0.7	1.0	0.5	—	3.2	1.0	0.7	0.1	0.1	0.1	0.4	0.2	0.3
0.4		0.2	1.2		—	2.2		0.2	+		+	0.3		0.2
0.3		0.3	0.7		0.2	1.3		0.5	0.1		+	0.2		0.1
<i>Den maj</i>			<i>Cor corax</i>			<i>Cor corone</i>			<i>Cor mon</i>			<i>Pic pic</i>		
2.4		1.1	4.1		1.7	10		3.7	1.7		—	27		16
2.2		1.3	3.4		2.1	10		7.7	2.8		3.8	26		16
1.9	2.6	1.4	4.1	1.5	2.1	5.9	27	4.4	1.0	3.5	+	23	20	14
	2.5			1.3			27			6.1			18	
2.4	2.3	4.1	1.1	1.3	0.80	34	19	21	4.5	3.1	1.4	19	18	21
2.5		3.5	1.0		0.68	31		21	7.9		0.4	17		17
2.3		3.3	1.0		0.32	23		16	4.3		0.3	18		16
<i>Gar gla</i>			<i>Per inf</i>			<i>Par maj</i>			<i>Par cae</i>			<i>Par ate</i>		
0.8		1.3	0.31		0.42	40		18	0.1		—	0.3		—
0.6		0.8	0.22		0.29	35		18	0.2		—	+		—
0.3	4.3	0.6	0.07	0.06	0.33	38	51	21	0.3	4.3	0.1	0.2	0.7	—
	2.3			0.04			52			6.0			1.1	
5.1	1.7	4.5	—	0.03	0.02	58	40	41	5.8	6.5	2.6	0.9	0.6	0.5
2.5		2.9	+		0.01	57		50	7.4		3.7	1.5		0.4
1.9		2.2	—		0.03	43		36	8.7		4.3	0.8		0.4
<i>Par cri</i>			<i>Par cin</i>			<i>Par mon</i>			<i>Aeg cau</i>			<i>Cer fam</i>		
0.6		0.5	0.6		1.4	18		18	—		—	0.5		0.2
0.7		0.2	0.4		1.8	14		13	—		—	0.2		—
0.6	2.3	0.1	0.4	0.1	2.1	12	18	14	—	0.1	—	+	0.9	0.1
	2.3			0.1			13			0.1			0.8	
2.9	2.3	2.2	—	0.2	—	18	13	19	0.1	+	—	1.1	0.5	1.0
2.6		2.0	—		—	12		16	0.2		0.2	0.9		0.7
2.9		1.7	+		—	12		14	+		0.1	0.7		0.4
<i>Cin cin</i>			<i>Tur mer</i>			<i>Tur pil</i>			<i>Reg reg</i>			<i>Bom gar</i>		
0.1		0.3	+		—	25		11	1.4		0.3	10		18
+		0.5	+		—	21		0.7	0.6		—	46		131
0.2	0.1	0.5	—	0.7	—	1.0	8.2	0.4	0.6	6.0	0.2	3.4	4.6	5.1
	0.2			0.1			2.6			7.4			18	
0.1	0.3	0.4	0.9	0.2	0.4	4.3	0.4	9.3	7.3	1.4	5.8	0.9	2.4	12
0.1		0.7	0.2		0.1	0.5		0.9	9.4		4.6	0.6		4.0
0.1		0.9	0.3		0.1	0.3		0.5	5.4		2.6	2.1		1.8

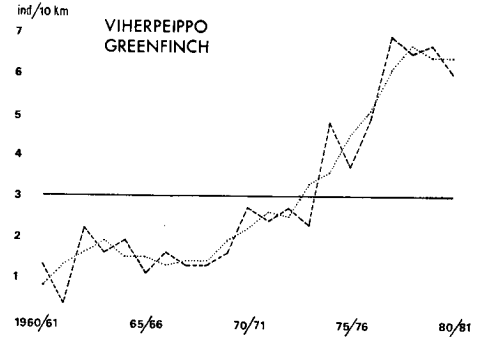
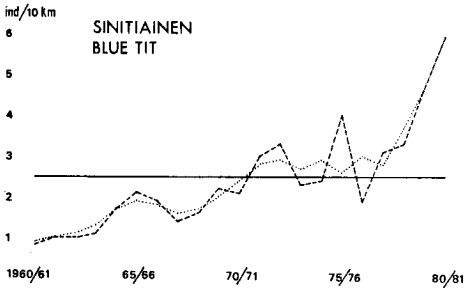
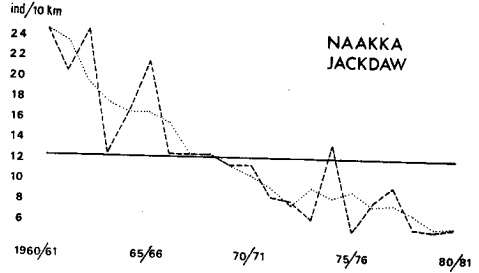
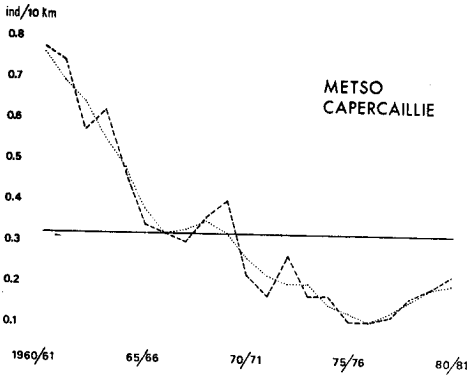
<i>Stu vul</i>		<i>Pas mon</i>			<i>Car chl</i>			<i>Car spi</i>			<i>Aca can</i>			
+	0.6	—		0.7	1.5	0.1	0.1	0.1	—	—	—	—		
+	—	—	—	—	1.3	+	—	0.8	—	—	—	—		
—	1.3	—	—	0.6	1.2	9.5	0.1	—	6.5	—	—	0.9		
	+			0.6		6.1			4.1			0.1		
1.3	+	2.4	0.1	0.1	3.3	12	4.3	7.2	8.7	3.5	1.3	1.0	0.1	1.3
+	+		0.5	1.4		7.4	5.0		5.3	1.7		0.1	+	
+	—		+	0.6		5.5	3.2		3.8	5.8		0.1	—	
<i>Car car</i>		<i>Aca fla</i>			<i>Pyr pyr</i>			<i>Pin enu</i>			<i>Loxia</i>			
+	—		26	22	16	10		8.2	0.4		5.7	1.8		
—	—		25	43	12	18		2.9	4.4		4.6	0.4		
—	0.1	—	104	12	30	20	14	9.5	0.6	1.6	3.2	4.3	1.9	1.6
	0.1			9.9		14				0.7			1.7	
0.2	0.1	+	8.6	24	12	13	13	15	0.2	0.3	2.0	1.4	1.5	1.0
0.1	—		5.8	10		15	13		0.2	0.7		1.5	0.8	
0.1	0.1		8.1	25		12	13		—	—		1.2	0.6	
<i>Lox pyt</i>		<i>Fri coe</i>			<i>Fri mon</i>			<i>Emb cit</i>			<i>Ple niv</i>			
+	—		0.1	—	+	0.1		6.8	2.8		0.5	—		
0.3	—		—	—	—	+		17	2.6		2.6	—		
0.2	+	0.5	—	1.0	—	0.1	0.2	—	9.7	41	4.2	0.6	0.83	—
	0.1			0.4		0.1				73			0.30	
+	0.1	—	1.3	0.1	1.0	0.3	+	0.1	52	49	33	0.7	0.07	1.8
+	—		0.5	0.1		0.1	+		86	66		0.1	—	
+	+		0.1	0.1		+	—		59	54		—	—	

Vuosittaiskatsauksesta on säännöllisesti jäänyt pois joukko lajeja. Näitä 'väliinputoajia' ovat lomakkeen listassa mainituista lajeista ne, joiden tiheys on liian vähäinen hiemankaan luotettavien indeksien laskemiseksi, listan ulkopuolisista lajeista ('muut havaitut lajit') taas ne, joita ei ole mainittu harvinaisuuksien tai myöhästelijöiden joukossa (taul. 2). Vesilintujen pois jättämisen syistä olen jo maininnut aikaisemmin (Sammalisto 1978). Joitakin väliinputoajia on nyt sisällytetty taulukkoon 2, mutta niiksi jäävät edelleen ilmeiset kevätmuuttajat sekä Suomessa vakituisesti talvella tavattavat, mutta laskennassa erittäin harvalukuiset lajit, esim. eräät pöllöt. Samoin jäävät pois sellaiset myöhästelijät, joita ei enää joululaskennassa tavata, tänä vuonna esim. sinisuohaukka. Joidenkin väliinputoajien kannanvaihteluista voi saada useiden vuosien aineistoa yhdistelemällä jotakin selkoa. Tällainen laji on esim. pohjantikka (Sammalisto 1977),

mahdollisesti myös varpuspöllö ja lapinharakka (töihin vain!). Myös päkinähakki on useimpina vuosina, kuten nyt, väliinputoaja, mutta vaellusvuosinahan siitä mainitaankin erikseen.

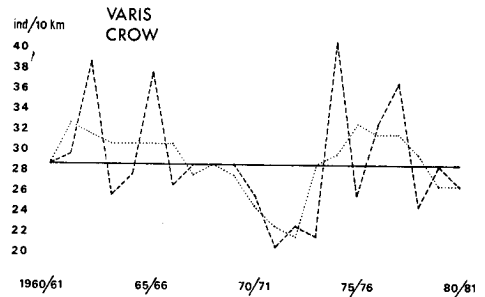
Pitkäaikaismuutoksia viimeksi (Sammalisto 1974) yksityiskohtaisesti tarkastellakseni ilmeni, että 13 vuoden aikana (1960—72) muutamat lajit olivat enentyneet, toiset vähentyneet. Otan nyt uudelleen tarkasteltaviksi (kuva 3) kaksi vähentyntä ja kaksi enentyntä lajia sekä erään kannaltaan vakaan lajin.

Sekä eneneminen että väheneminen ovat jatkuneet, vieläpä hämmästyttävän nopeaa vauhtia. Liukuvan keskiarvon käyrästä ilmenee, että metso on vähentynyt lähes, naakka alle neljännekseen, sinitäinen enentynyt kuusiin ja viherpeippo seitsenkertaisesti. Nämä ovat niinkin lyhyen ajanjakson kuin kahden vuosikymmenen aikana tapahtuneiksi melkoisia muutoksia. Muutos on sitä paitsi ollut kaikilla neljällä la-

Kuva 3. Viiden lajin pitkäaikaisvaihtelut. Yhdenäminen viiva: vuosien 1960—80 keskiarvo. Katkoviiva: vuosittaiset valtakunnan keskiarvot, pisteviiva: liukuvat keskiarvot kolmivuositain. Yllinä kaksi vähentyntä, keskellä kaksi enentyntä lajia, alinna yksi vakaa laji.

FIG 3. Long-term fluctuations in five species. Continuous line: mean of the years 1960—80, broken line: annual means of the country, dotted line: smoothed averages by three years. Top: two decreasing, middle: two increasing, bottom: one stable species.

jilla tasaista; korkeintaan on eneneminen tai väheneminen välillä pysähtynyt muutamaksi vuodeksi.

Metson osalta kannanvaihteluita on tutkittu myös Riistantutkimusosaston loppukesän laskennoissa. Niiden tuloksista ilmenevä väheneminen ei ole yhtä jyrkkä kuin talvilaskenta-aineisto osoittaa, mikä on luonnollista sen vuoksi, että riistalaskennat suoritetaan

parhailla pesintämailla, joilla muutos ei tietenkään tapahdu kovin herkästi. Toisaalta talviaineistossa on se heikkous, että reittejä varsinkin ennen (ks. s. 167) oli parhailla pesimäalueilla (Itä-Lappi, Koillismaa, Kainuu ja Pohjois-Karjala) näinkin harvalukuista lajia ajatellen vähän ja harvassa. Metson vähenemisen syytä on äskettäin ansiokkaasti selvitetty Lindén (1981), joten

en niihin tässä puutu.

Naakan osalta ei ole vertailukohtia, sillä kesälaskenta (esim. Merikallio 1958, Järvinen & Väisänen 1977) ottaa tällaisen yhdyskuntalajin huonosti. Lisäksi naakka on osittaismuuttaja, ja muuttavan kannan osuus saattaa vuosittain vaihdella, joten talvilaskennan tulokset eivät välttämättä ainakaan tarkoin heijasta pesivän kannan vaihteluita. Toisaalta muutos on niin rajua tasaisen jatkuva, että ei ole syytä

epäillä talvilaskentojen osoittaman vähenemisen todenmukaisuutta. Kuten mm. Pentti Linkola on huomauttanut, ilmiö saattaa liittyä maatalouden teknistymiseen: monet muutkin ravinnon-sannissaan pelloista riippuvaiset lajit ovat vähentyneet.

Sinitiainen enentyi hienoisesti koko 60-luvun. Tuon vuosikymmenen puoli-väliä seuranneiden ankarien talvien aiheuttaman pysähdyksen jälkeen eneneminen jatkui, tosin välillä takerrel-

TAULUKKO 2. Satunnaislajeja sekä valikoituja harvalukuisia lajeja. SW jne. viittaavat kuvan 1 neljänneksiin; A = Ahvenanmaa.

TABLE 2. Rare occasionals and selected scarce species. Top left to right: November, Christmas, March. SW etc. refers to different parts of the country, see Fig. 1.; A = Åland.

Laji	Syyslaskenta	Joululaskenta	Uusintalaskenta
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	—	A 1	SE 1
<i>Ardea cinerea</i>	—	SW 1	—
<i>Aquila chrysaetos</i>	NW 2	A 2, SW 2	—
<i>Buteo buteo</i>	—	A 1	—
<i>Haliaeetus albicilla</i>	SW 4	A 7, SW 3	SW 1
<i>Falco rusticolus</i> *	—	SW 1	—
<i>F. columbarius</i>	SW 1, SE 1	A 1, SW 6	SW 5
<i>F. tinnunculus</i>	SW 3	SW 1	SW 1
<i>Larus hyperboreus</i>	—	A, SW, NE 1	—
<i>Streptopelia decaocto</i>	SW 3	SW 20	SW 5
<i>Bubo bubo</i>	SW 2, SE 2	SW 2	SW 3
<i>Surnia ulula</i>	SW 4	SW 3, SE, NW, NE 1	SW, NW 1
<i>Glaucidium passerinum</i>	SW 18, SE 7, NW 1	SW 21, NE 1	SW 16, SE 2
<i>Strix nebulosa</i>	—	SW 2, SE 1	SW 8, NW 3, NE 1
<i>Dendrocopos leucotos</i>	SW 2	SW 2, SE 3, NE 1	SW 1, SE 2
<i>D. minor</i>	SW 10, SE 6, NW 1	A 1, SW 6, SE 5	SW 10, SE 6
<i>Alauda arvensis</i>	SW 21	A 1	—
<i>Eremophila alpestris</i>	SW 3, SE 1	SW 1	—
<i>Corvus frugilegus</i>	SW 8	SW 5	SW 1
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	SW 13, SE 2	SW 14	SW 1
<i>Sitta europaea</i>	SE 1	SW, SE 1	—
<i>Troglodytes troglodytes</i>	SW 1	SW 2	—
<i>Turdus iliacus</i>	SW 152	SW 5	—
<i>Erithacus rubecula</i>	SW 13	A 4	—
<i>Sylvia atricapilla</i>	SW 10, NW 3, NE 2	—	—
<i>Prunella modularis</i>	SW 1	A 1	—
<i>Lanius excubitor</i>	SW 5	A 1, SW 14, SE 1	SW 11, SE 1
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	SW, SE 1	—	—
<i>Acanthis flavirostris</i>	SW 7, SE 2	A 1, SW 20	SW 3
<i>Loxia leucoptera</i>	SW 1	SW 9	—
<i>Emberiza Schoeniclus</i>	SW 14, SE 1	A 1, SW 1	SW 1
<i>Calcarius lapponicus</i>	SW 1	—	—

* Rariteettikomitean hyväksymä.

Checked by Rarities' Committee.

len, kunnes määrät ovat yhtäkkiä kolmen viimeisen vuoden kuluessa kaksinkertaistuneet. Miksi ne eivät kohonneet samaa vauhtia 70-luvun alkupuoliskolla, jolloin oli useita perättäisiä leutoja talvia? Myös kesälaskennoista ilmenee melkoinen nousu (O. Järvinen, suull.), joten sinitiaisen ajoittaiset vaellukset (suuri vaellus 1972, joukkovaellus 1973, Hildén 1974) eivät ilmeisesti ole pahasti päässeet sotkemaan kuvaa talvilaskennoissa.

Viherpeippokin on osittaismuuttaja, mutta senkin osalta kesälaskennan tulokset osoittavat samaa suuntausta kuin talvilaskennan. Yksi mahdollinen syy on talvikuolleisuuden väheneminen, mutta viherpeippoa — kuten sinitiaistakin — tavataan uusinnassa useimmiten enemmän kuin joululaskennassa (laulu alkanut), joten talvilaskennan tuloksista ei talvikuolleisuuden vaihtelujen selvittämiseksi ole juuri apua.

Variksen talvinen kanta ei ole muuttunut kahdessa vuosikymmenessä; myös satunnaisvaihtelut ovat vähäisiä. Miksi sitten monet ovat huolissaan variksen 'enenemisestä'? Mahdollisia selityksiä saattaa olla useita, mutta mieleeni on tullut ihmisten maaltapaon vaikutus. Ihmiset, jotka aikoinaan eivät varista kotiseudullaan talvisin juuri tavanneet, näkevät niitä nyt uusilla asuinpaikoillaan joukoittain. Ei myöskään pidä yleistää paikallisia kannanvaihteluita valtakunnallisiksi: esim. turkistarhausalueilla varikset ovat ilmeisesti enentyneet, mikä ei ihmeteltävää olekaan.

Joidenkin lintujen kannanmuutokset saattavat siis verrattain lyhyenkin aikavälin puitteissa olla huomattavan suuria. Talvilaskennan ulottamattomissa olevista lajeista esim. rautiainen ja punavarpunen ovat enentyneet alle puolessa vuosisadassa monikymmentkertaisesti (v. Haartman ym. 1965—73, Järvinen & Väisänen 1977), ja samalla punavarpusen levinneisyysalue on laa-

jentunut tavattoman nopeasti (Stjernberg 1979).

Onkin tullut aika kiittää kaikkia lasikijoita uutterasta, vapaaehtoisesta työstä, josta ei juuri muuta palkkiota tule kuin mahdollinen oma mielihyvä sekä paikallislehdissä ja *Ornis Fennica*ssa ilmestyvät vuosikatsaukset. Tosin aineisto on kaikkien halukkaiden käytettävissä. Laskenta on kovaa työtä: erityisen raskasta se on esim. syksyllä runsaslintuisten reittien siipivilinässä. Ja ajatelkaapa sitä inarilaista, joka erään uudenvuodenaaton kaamoksessa tarpoi 15 km näkemättä pyrstöökään!

Kirjallisuus

- HAARTMAN, L. von, O. HILDÉN, P. LINKOLA, P. SUOMALAINEN & R. TENOVUO 1963—72: Pohjolan linnut värikuvin I—II. — Helsinki.
- HILDÉN, O. 1974: Vaelluslintujen esiintyminen lintuasemilla 1971—73 (Summary: On the occurrence of irregular migrants at Finnish bird stations in 1971—73). — *Lintumies* 9:97—111.
- LINDÉN, H. 1981: Changes in the Finnish tetraonid populations and some factors influencing mortality. — *Finnish Game Res.* 39:1—11.
- MERIKALLIO, E. 1958: Finnish birds. Their distribution and numbers. — *Fauna Fennica* 5:1—181.
- SAMMALISTO, L. 1974: The status of the Finnish winter bird census. — *Ornis Fennica* 51:36—47.
- SAMMALISTO, L. 1978: Suomen talvilinnut 1977—78 (Summary: Finnish winter birds in 1977—78). — *Ornis Fennica* 55:163—168.
- SAMMALISTO, L. 1979: Talvilintulaskennat 1978—79 (Summary: The winter bird census in Finland 1978—79). — *Ornis Fennica* 56:163—172.
- SAMMALISTO, L. 1980: Talvilinnut laskennassa 1979—80 (Summary: Winter birds in the census 1979—80). — *Ornis Fennica* 57:167—172.
- STJERNBERG, T. 1979: Breeding biology and population dynamics of the Scarlet Rosefinch *Carpodacus erythrinus*. — *Acta Zool. Fennica* 157:1—88.

Received October 1981